

## Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1934 kl. 3 e. m.

*Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande,  
nr 7, i anledning av väckt motion angående infö-  
rande av förhandlingsordning för statens tjänstemän.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 374, har herr *Lundqvist m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för införandet av förhandlingsordning för statens tjänstemän samt anhålla, att Kungl. Maj:t ville, därest erforderliga föreskrifter ej anses böra utfärdas i administrativ väg, för riksdagen framlägga erforderliga lagförslag i ämnet.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen av *socialstyrelsen*, varjämte uttalanden i anledning av densamma inkommit till utskottet från *Sveriges statstjänstemannanämnd* och *trafiktjänstemännens riksförbund* gemensamt samt från *styrelsen för de centrala ämbetsverkens icke-ordinarie befattningshavares förening*, *svenska järnvägsmannaförbundets styrelse*, *statstjänarnas centralorganisation* samt från *föreningen kvinnor i statens tjänst*, *kvinnliga postföreningen*, *postgirokontorets kvinnliga personals förening*, *statsbanornas kvinnliga tjänstemannaförening*, *kvinnliga telegrafpersonalens förening* och *telegrafverkets kvinnliga kontorspersonals förening* gemensamt.

Yttrandena hava såsom bilagor fogats till detta utlåtande.

Den i föreliggande motion till behandling upptagna frågan om införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän är, såsom även i motionen erinrats, av rätt gammalt datum. Sålunda framlade socialstyrelsen den 16 december 1920 ett betänkande med förslag till lag angående förhandling mellan staten och dess tjänstemän, vilket förslag emellertid vid slutlig prövning av Kungl. Maj:t den 22 december 1927 icke föranledde annan åtgärd, än att utdrag av statsrådsprotokollet i ärendet offentliggjordes och tillställdes vissa ämbetsverk. Sedermera behandlades frågan av 1932 års riksdag på grund av en inom andra kammaren väckt motion, nr 29, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen hemställa, att denna, i samråd med statstjänarnas organisationer, måtte utarbeta förslag till förhandlingsordning för de i statens tjänst anställda befattningshavarna samt för 1933 års riksdag framlägga förslag i ämnet. Motionen avstyrktes emellertid av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott på i utskottets utlåtande nr 7 anförda skäl och föranledde ej heller till någon andra kammarens åtgärd.

Den nu till behandling föreliggande motionen avviker i ett väsentligt avseende från motionen II: 29 vid 1932 års riksdag, nämligen därutinnan att den sistnämnda avsåg att åt tjänstemännen tillförsäkra ett visst medinflytande vid

träffandet av avgöranden i frågor berörande tjänstemännens anställnings- och arbetsvillkor, under det att den förstnämnda åsyftar tillskapandet av fastställda och ordnade former, i vilka tjänstemännen kunna få sina synpunkter och önskemål framförda till vederbörande myndigheter, innan dylika avgöranden träffas, utan att något intrång skulle göras i de statliga myndigheternas beslutanderätt.

Utskottet har för sin del funnit de önskemål, som framförts i den föreliggande motionen och även kommit till uttryck särskilt i det yttrande, som gemensamt avgivits av Sveriges statstjänstemannanämnd och trafik-tjänstemännens riksförbund, rimliga och värda beaktande, varför utskottet förordar att en utredning av den förevarande frågan kommer till stånd. Därvid bör jämväl uppmärksammas socialstyrelsens uttalande, att starka praktiska skäl talade för att lösandet av frågan om förhandlingsordning skedde i samband med en tjänstemannalagstiftning. I frågans nuvarande läge är det givetvis svårt att bedöma, huruvida det är nödvändigt att på detta sätt sammankoppla frågan om införandet av en förhandlingsordning av den art, som föreslagits i den föreliggande motionen, med frågan om reglering av tjänstemännens allmänna skyldigheter och rättigheter. Det torde emellertid böra få ankomma på utredningen att närmare klargöra detta spörsmål.

Med den ståndpunkt utskottet sålunda intagit, har utskottet icke kunnat helt tillstyrka den föreliggande motionen utan måst inskränka sig till att förorda en förutsättningslös utredning av frågan.

Av visst intresse i förevarande sammanhang torde vara att omnämna, att enligt vad utskottet inhämtat förhandlingsordning finnes införd för befattningshavarna i vissa städer, samt att överläggningar pågå om införande mera allmänt av förhandlingsordning för städernas tjänstemän. Jämväl må erinras om andra lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 13 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 till innevarande års riksdag, med förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, ävensom i anledning därav väckta motioner, i vilket utlåtande anförts, bland annat, att vissa skäl talade för att till utredning upptaga frågan huruvida sjukhuspersonalen borde tillerkännas rätt att deltaga i förhandlingar rörande utformandet av personalens arbetsvillkor.

Under återopandande av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande förhandlingsordning för statens tjänstemän och framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Stockholm den 4 maj 1934.

På utskottets vägnar:

DAVID LARSSON.

Närvarande: herrar *Andersson*\*) i Malmö, *Larsson*, *Lindberg* i Stockholm, *Gustafsson* i Lekåsa, *Andersson* i Munkaljungby, *Arnemark*, *Ekman*, *Lind*, *von Seth*\*) och *Nordström*\*).

\*) Ej närvarande vid justeringen.

*Till Riksdagens andra kammars tredje tillfälliga utskott.*

Genom remiss den 9 innevarande februari har socialstyrelsen anbefallts avgiva och senast den 28 februari 1934 till Eder inkomma med yttrande över en av herr Lundqvist m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 374, angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän. Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

Frågan om införande av förhandlingsordning för statens arbetstagare har vid upprepade tillfällen varit föremål för behandling inom riksdagen, senast år 1932 i samband med en av herr Andersson i Stockholm m. fl. inom andra kammaren väckt motion (nr 29). Över denna motion avgav styrelsen, efter remiss, yttrande den 9 mars 1932. Häri lämnade styrelsen — under erinran om sitt den 16 december 1920 avgivna »betänkande med förslag till lag angående förhandling mellan staten och dess tjänstemän» — en redogörelse för vad i saken förekommit under den tid, som då förflutit sedan betänkandet avgavs.

I yttrandet framhölls, att man vid behandling av frågan om förhandlingsrätt och förhandlingsordning för statens arbetstagare torde ha skäl göra åtskillnad mellan statens arbetare å ena sidan och dess tjänstemän å den andra. Vad den förra kategorien beträffade, syntes kunna sägas, att principen om förhandling rörande arbetsvillkoren vore erkänd och tillämplig i stor utsträckning. Någon allmängiltig förpliktelse att iakttaga denna princip eller någon enhetlig reglering av sättet för dess tillämpning funnes dock ej. Måhända syntes därför skäl finnas för att meddela regler för förhandlingsrättens utövning, bl. a. i syfte att få till stånd en mer enhetlig behandling av respektive arbetargrupperns löne- och arbetsvillkor.

Beträffande åter statens tjänstemän syntes, med tillbörligt beaktande av tjänstemännens nuvarande ställning i förhållande till staten, en fullt fri och obeskuren förhandlingsrätt, såsom för arbetarna, knappast kunna ifrågakomma. Huruvida en ändring i berörda ställning till likhet med arbetarna skulle vara fördelaktig, vore väl också med hänsyn ej blott till statens utan även tjänstemännens egna intressen tvivelaktigt. I varje fall vore det påkallat att, innan man ginge att fastställa något slag av förhandlingsrätt för tjänstemännen, klargöra deras rättsliga ställning. I en allmän tjänstemannalag, som systematiskt, allsidigt och uttömmande reglerade tjänstemännens ställning i förhållande till staten, skulle erforderliga bestämmelser i här berörda avseende inflyta såsom en naturlig, integrerande del.

Någon anledning att frånga den uppfattning, som styrelsen sålunda framfört, har ej givits av utvecklingen under de senaste åren. Styrelsen får därför i förevarande sammanhang hänvisa till yttrandet den 9 mars 1932, vilket i sin helhet återgivits såsom bilaga till andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 vid 1932 års riksdag, och anser sig därutöver böra här nedan allenast anknyta några synpunkter i anledning av utvecklingen på området under den senaste tiden.

Med avseende å den kollektiva avtalsformens tillämpning för statens arbetare har styrelsen i olika sammanhang haft anledning framhålla, att ur de synpunkter, styrelsen närmast har att företräda, anledning icke finnes att motsätta sig arbetarorganisationernas begäran om kollektiv reglering av arbetsvillkoren för arbetare inom sådana statliga verksamhetsområden, som kunna

anses jämförliga med enskild företagsamhet, där kollektivavtalet redan vunnit hävd. Med tillämpning av dylika synpunkter hava kollektivavtal efter hand införts inom olika grenar av statsförvaltningen. För närvarande äro sådana avtal gällande för följande arbetargrupper vid statliga verk.

*Telegrafverket:* fast anställda linjearbetare, extra lokaltelefonister, lokaltelefonister, landstelefonister och extra rikstelefonister. För verkstadsarbetare vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn är överenskommelse träffad om löner och andra arbetsvillkor, som skola tillämpas »tills vidare», vilken överenskommelse har samma funktion som kollektivavtal, ehuru den till formen avviker från den vanliga.

*Statens järnvägar:* ban- och byggnadsarbetare, verkstads- och förrådsarbetare.

*Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:* arbetare vid styrelsens hamnarbeten.

*Vattenfallsverket:* timavlönade arbetare och lagförmän vid statens kraftverksförvaltningar.

*Statens reproduktionsanstalt:* tryckare, kemigrafer och litografer.

*Sveriges geologiska undersökning:* arbetare vid statens gruvundersökningar inom Norsjö och Malå socknar.

*Domänverket:* skogsarbetare och sågverksarbetare inom ett antal revir i mellersta Sverige.

*Försvarsverken:* verkstads- och förrådsarbetare på vissa platser. Frågan om den kollektiva avtalsformens tillämpning i vidsträckt omfattning vid försvarsverken har underställt Kungl. Maj:ts prövning i olika sammanhang under de sista åren. Genom beslut den 15 april och den 2 december 1932 samt den 26 maj och den 17 november 1933 har Kungl. Maj:t sålunda bemyndigat arméförvaltningens intendentsdepartement och marinförvaltningen att utan hinder av gällande förvaltningsbestämmelser med ombud för vederbörlig personalorganisation upptaga förhandlingar om löne- och arbetsvillkor samt sluta för hela riket gällande avtal rörande sådana villkor för den civila, icke arbetsledande personalen vid truppförbandens intendenturverkstäder och matinrättningar respektive för civil, icke arbetsledande personal vid marinen. Genom beslut den 6 maj 1932 har Kungl. Maj:t vidare, på framställning av Sveriges arbetsledareförbund, förklarat hinder ej möta för arméförvaltningens intendentsdepartement att med ombud för vederbörlig personalorganisation upptaga förhandlingar, avseende ömsesidigt godkännande av allmänna arbetsvillkor ävensom allmänna riktlinjer för avlöning för arbetsledarna vid truppförbandens intendenturverkstäder.

Kollektivavtalen vid statliga verk och arbeten torde för närvarande beröra omkring 17,000 arbetare.

I det av styrelsen den 16 december 1920 avgivna betänkandet med förslag till lag angående förhandling mellan staten och dess tjänstemän uppskattades hela antalet av de i statens tjänst anställda civila arbetstagarna till ungefär 100,000, av vilka sannolikt omkring 70,000 vore att räkna såsom tjänstemän och omkring 30,000 såsom arbetare. I en år 1925 avslutad undersökning rörande befattningshavare i statens och de större städernas tjänst, deras antal och löneförmåner åren 1919—1924, utgiven i serien Socialstatistik, anges antalet befattningshavare i statens tjänst sistnämnda år till 105,333, av vilka dock endast 97,736 voro anställda med full sysselsättning, medan de övriga utgjordes av innehavare av statliga bisysslor. Om hänsyn toges endast till civila befattningshavare, uppginge antalet till 74,933, varav 44,882 voro högre och 16,030 lägre tjänstemän, medan 14,081 redovisas såsom arbetare; sistnämnda siffra torde dock vara alltför låg.

Enligt en av styrelsen verkställd utredning om anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst, publicerad år 1931 i serien Socialstatistik, uppskattades hela antalet tjänstemän i statsförvaltningen år 1927

till 104,909, av vilka 79,982 betecknades såsom tjänstemän och 24,927 såsom arbetare. I undersökningen hade emellertid medtagits uppgifter för ett begränsat antal verk och myndigheter, och hade densamma begränsats till att avse arbetare samt tjänstemän och därmed likställda befattningshavare inom lönegraderna B: 1—B: 14 enligt det för kommunikationsverken gällande avlöningsreglementet eller däremot svarande lönegrader enligt övriga avlöningsreglementen. I enlighet härmed ingick i undersökningen endast ett antal av 63,734 befattningshavare, av vilka 16,203 voro arbetare och 44,913 lägre tjänstemän med full tjänstgöring och 2,618 lägre tjänstemän, som innehade statliga bisysslor.

De ovan anförda uppgifterna förete ganska avsevärda differenser, särskilt vad angår antalet arbetare i statens tjänst. Detta förhållande sammanhänger ej endast med växlingarna i arbetsstyrkorna från tid till annan utan lärer även bero på avsaknaden av någon på enhetligt sätt dragen gräns mellan tjänstemän och arbetare. Medan man i allmänt språkbruk såsom arbetare plägar beteckna löntagare, som i huvudsak utför kroppsarbete, gäller detta knappast i fråga om statens verksamhetsområden, inom vilka en stor del av kroppsarbetet utföres av personer i tjänstemannaställning. Vad som i detta fall förnämligast åtskiljer arbetarna från andra anställningshavare skulle vara, att, medan för de senare arbets- och löneförhållandena äro fastställda i allmän författning, bestämmas de för den förra genom avtalsuppgörelser, träffade antingen med enskilda arbetare eller med grupper av sådana (kollektivavtal).

Överhuvud torde det kunna sägas, att gränsen mellan tjänstemän och arbetare i statens tjänst är skäligen godtycklig och flytande samt att ändring i ett en gång hävdvunnet förhållande i sådant avseende ej heller bör lämnas ur räkningen. Erinras må i sådant sammanhang, att socialiseringsnämnden i betänkande angående domänverkets omfattning, uppgifter och organisation framhållit inkonsekvensen av att lönebestämningen för domänverkets skogsarbetare skett och sker efter marknadslöneprincipen, medan för verkets tjänstemän av olika grader tillämpas den för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönebestämningen. I samband därmed har nämnden, liksom den tidigare gjort beträffande statens järnvägar, föreslagit, att Kungl. Maj:ts och riksdagens direkta befattning med lönebestämningen inom affärsverken borde upphöra. I stället skulle träda löneavtal, träffade av företagsledningen på eget ansvar och innefattande överenskommelser om samtliga löneförmåner och övriga arbetsvillkor. Erinras må vidare, att förslag av liknande innebörd nyligen framförts av statens järnvägars överrevisorer ifråga om personalen vid statsbanorna.

Såsom lärer framgå av det ovan anförda, har den förhandlingsrätt, som i praktiken tillkommer arbetare i statens tjänst, redan nu i stor utsträckning resulterat i tillämpningen av den kollektiva avtalsformen för reglerandet av arbets- och anställningsvillkoren. Utvecklingen går också i den riktningen, att kollektivavtal införas på sådana områden av statlig verksamhet, inom vilka denna form — enligt gjorda erfarenheter — visat sig praktisk och lämplig på den privata arbetsmarknaden.

Det år 1920 av styrelsen framlagda förslaget till lag angående förhandling mellan staten och dess tjänstemän begränsade sig till att äga avseende å andra statens arbetstagare än arbetarna. Även den remitterade motionen synes, att döma av motiveringen, väsentligen taga sikte på statsanställda i tjänstemannaställning. Medan utvecklingen under de senaste åren varit ganska livlig i nu förevarande avseende ifråga om statens arbetarpersonal, ha, såvitt styrelsen har sig bekant, några särskilda omständigheter icke förekommit, som skulle kunna tolkas såsom uttryck för en allmänare uppfattning om önskvärdheten av omedelbart införande av förhandlingsordning för statens tjänstemannapersonal. Att stegrat intresse måhända kunnat skönjas under den allra senaste tiden torde sammanhänga med att frågan om förhandlingsrätt och kollektivavtal för vissa grupper av kommunernas och landstingens befattningshavare aktualiserats.

Starka praktiska skäl tala för att lösandet av frågan om förhandlingsordning sker i samband med en tjänstemannalagstiftning. I sådant sammanhang torde jämväl böra upptagas till prövning spörsmålet om garantier för arbetets fortgång i händelse av arbetstvister. Vid sådant förhållande synes knappast ändamålsenligt att frågan om förhandlingsordning, på sätt i motionen avses, lösas för sig utan samband med en dylik reglering av tjänstemännens allmänna skyldigheter och rättigheter.

Med avseende å sättet för lösandet av frågan om förhandlingsordning, lösgjord från sådana samband, som här berörts, må framhållas, att en så beskaffad lösning ej lärer påkalla åtgärder i lagstiftningsväg.

Styrelsen vill slutligen bringa i erinran de inom vissa verk inrättade s. k. tjänstgöringsnämnderna. Även om dessa — med sitt till vissa specialuppgifter begränsade kompetensområde — ju icke fylla en förhandlingsordningsfunktioner, synes anordningen ägnad att främja flera likartade syften, framför allt att bidraga till ömsesidig förståelse parterna emellan och vidgad syn på personalfrågornas sakliga innebörd.

GUNNAR HUSS

KURT BERGSTRÖM

*Till Riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.*

Sedan andra kammarens tredje tillfälliga utskott välvilligt berett Sveriges statstjänstemannanämnd och Trafiktjänstemännens riksförbund tillfälle att avgiva yttrande över en av herr Lundqvist m. fl. väckt motion om införandet av förhandlingsordning för statens tjänstemän, få nämnda organisationer i ämnet anföra följande.

Frågan om åstadkommandet av en genom lag eller i administrativ väg fastställd ordning för förhandlingar mellan de statliga myndigheterna och deras underlydande personal har länge varit föremål för statstjänstemännens intresse.

Förhandlingsinstitutionens utveckling och ständigt ökade användning inom andra områden av samhällslivet samt de nedslående erfarenheter statstjänstemännen i många fall fått göra beträffande behandlingen av för dem vitala frågor har medfört, att statens befattningshavare kommit till en alltmera klar och bestämd åsikt om att den sakliga behandlingen av frågor rörande deras löne- och arbetsvillkor skulle främjas genom införandet av en betryggande förhandlingsordning. De stora tjänstemannaorganisationerna hava vid upprepade tillfällen vidarefört tjänstemännens åsikter och önskemål i detta avseende till Kungl. Maj:t och hava även vid åtskilliga tillfällen haft anledning antaga, att frågan skulle av statsmakterna upptagas till avgörande. Särskilt sedan socialstyrelsen framlagt en utredning i frågan och däri kraftigt framhållit vikten och behovet av en förhandlingsordning för statens befattningshavare, väntade tjänstemännen, att ett lagförslag ganska snart skulle framläggas. Att detta ej blev fallet kunde ej undgå att bland statstjänstemännen väcka stor undran och besvikelse.

Någon fruktan för att frågan definitivt skulle avföras från dagordningen hyste de emellertid icke; den hör till dem, som en gång väckta icke kunna nedläggas, förrän de fått en tillfredsställande lösning. Tjänstemännen voro därför övertygade om, att spörsmålet förr eller senare åter måste tagas upp och lösas — om icke dessförinnan — så i samband med en allmän revidering av vårt lands tjänstemannalagstiftning. Att frågan nu aktualiserats är ur tjänstemännens synpunkt uteslutande ägnat att ingiva tillfredsställelse.

För att närmare klarlägga betydelsen av en förhandlingsordning för statstjänstemännen må det först tillåtas att i korthet erinra om det sätt, på vilket

tjänstemännens anställnings-, löne-, befordrings- och tjänstgöringsförhållanden i regel behandlas inom statens verk och inrättningar.

Vad först beträffar sådana personalärenden, berörande antingen ett verks hela personal eller en eller flera grupper inom densamma, som det ligger inom vederbörande verksstyrelses befogenhet att självständigt avgöra, plägar verksstyrelsen ofta utfärda ändrade bestämmelser utan personalens hörande. Personalen ställes då inför ett fullbordat faktum, understundom utan att närmare känna till de motiv, som varit vägledande för beslutet, och följaktligen också utan möjlighet att kunna förstå eller säkert och objektivt bedöma dess rättmätighet. Föranledas nya bestämmelser av en framställning från personalen, har denna visserligen fått i förväg uttala sin mening, men däremot icke yttra sig om de inskränkningar, ändringar och tillägg av ofta ganska genomgripande natur, som företagits av verksstyrelsen, innan denna utfärdat föreskrift i ämnet. Vad nu sagts gäller även i stort sett åtgärder och föreskrifter av underordnade myndigheter. Särskilt i tjänstgöringsfrågor kunna sådana på ett ofta ganska kännbart sätt förändra de förhållanden, under vilka tjänstemännen förrätta sin dagliga gärning.

Något annorlunda är behandlingen av sådana personalen berörande ärenden av större räckvidd, vilka prövas och avgöras av Kungl. Maj:t eller av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Då kommittébehandling ej förekommer, avgiver vederbörande verksstyrelse, eventuellt efter framställning från i saken intresserad personalorganisation men utan dess vidare hörande, underdånigt förslag i ämnet. På organisationens vakenhet och handlingskraft beror, om den i tillräckligt god tid före ett ärendes avgörande kan hinna förskaffa sig närmare kännedom om förslaget och ingiva därav påkallade framställningar med erinringar och ändringsyrkanden eller vid uppvaktning hos föredragande departementschefen muntligt utveckla sin talan. Något besked rörande den riktning, i vilken ett beslut kommer att gå, kunna personalens talesmän i de flesta fall icke påräkna att erhålla.

Därest en fråga skall föreläggas riksdagen, bliva visserligen från personalsammanslutningar inkomna framställningar i regel omnämnda eller till och med mera eller mindre fylligt refererade i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet. Men i de fall, då hänsyn ej tagits till organisationernas önskemål och skäl ej heller angivits, varför så ej kunnat ske, bliva organisationerna fortfarande ställda i efterhand. De måste då anse sig skyldiga att för tillvaratagande av sina medlemmars intressen söka intressera enskilda riksdagsmän att motionsledes framlägga deras synpunkter och förslag samt att genom uppvaktningar för vederbörande riksdagsutskott eller enskilda ledamöter av detsamma söka få de sålunda framförda synpunkterna beaktade vid prövningen i utskottet.

De allmänna anmärkningar, som från statstjänstemännens sida göras mot det nuvarande förfarings sättet vid behandlingen av frågor, som beröra dem såsom befattningshavare och löntagare, kunna korteligen sammanfattas som följer. Tjänstemännen erhålla ingen möjlighet att göra sina åsikter gällande vid den grundläggande behandlingen av dessa frågor, vilken i regel blir avgörande för den slutliga utgången. De erhålla icke tillfälle att vid ordnade sammanträden med myndigheterna muntligen få utveckla sina synpunkter och skäl och göra dessa till föremål för diskussion, få del av den ansvariga myndighetens planer och uttala sig däröver eller få sina meningar protokollförda. Tjänstemännen förmenas att genom av dem själva utsedda representanter medverka vid sakkunnigutredningar i frågor, som beröra dem. När ett förslag föreligger, remitteras det icke annat än undantagsvis till personalorganisationerna för yttrande.

Samtliga dessa missförhållanden hava sin grund och orsak i frånvaron av

rätten till muntliga förhandlingar. Genom sådana och endast genom sådana kan personalen känna trygghet för att dess önskemål och åskådningar framföras med erforderlig grundlighet och icke förbises eller lämnas utan beaktande av den utredande eller beslutande myndigheten. Det utbyte av skäl och mot-skäl, som vid muntliga förhandlingar kan komma till stånd, och den större förtroenhet med motpartens betraktelsesätt, som därvid kan vinnas, skulle tvivelsutan undanröja många av de anledningar till slitningar och motsättningar mellan ledning och personal, som nu förekomma. En bättre ömsesidig förståelse och ett förtroendefullare samarbete skulle sålunda skapas. Tjänstemännens på en grundlig erfarenhet vilande sakkunskap skulle bliva bättre tillvaratagen och utnyttjad. Å andra sidan skulle personalen genom det muntliga tankeutbytet erhålla en närmare kunskap om de synpunkter, som myndigheterna i förvaltningens och det allmännas intresse måste anlägga vid prövningen av förekommande frågor. Därmed skulle det också bliva lättare än för närvarande för personalen att lära sig inse, i vilken mån dess önskemål och krav borde begränsas. Det torde icke kunna förnekas, att en samverkan av dylik art skulle vara både till statens och statstjänstemännens bästa. Det är med växande förvåning tjänstemännen konstaterat, att statsmakterna av allt att döma blunda för dessa fördelar, medan däremot förhandlingsinstitutionen i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare på de enskilda verksamhetsområdena under statens direkta medverkan ständigt vinner ökad användning och allt fastare former.

Det skall villigt erkännas, att förståelsen för tjänstemännens anspråk på att få göra sig hörda och medverka vid utredning och behandling av frågor, som röra deras intressen såsom löntagare och yrkesutövare, under senare år varit större än tillförne och att inom vissa delar av statsförvaltningen man även i praktiken visat sig inse, att förhandling med personalen är till gagn för statsverksamheten och väl låter sig förena med administrationens och tjänstemännens ställning i vårt land. Å andra sidan har det även under de senaste åren icke blott förekommit uttalanden utan även företagits åtgärder, vilka visa, att man å vissa håll ingalunda förbehållslöst vill tillerkänna statstjänstemännen någon allmän befogenhet att uppträda såsom förhandlande part.

De enstaka och skiftande åtgärder, som hittills vidtagits för att sätta personalen i närmare kontakt med myndigheter, chefer och utredningsdelegationer för dryftande av löne- och andra tjänstemannaspörsmål, kunna icke tillnärmelsevis tillfredsställa tjänstemännens billiga anspråk i förevarande hänseende. Även där förvaltningsmyndighet funnit sig böra höra ombud för personalen, har detta icke alltid berott på förståelse för det berättigade och nyttiga i en förhandling. I vissa fall hava myndigheterna tvärtom ådagalagt, att de betraktat överläggningar med personalen såsom i och för sig icke önskvärda, även om man icke velat direkt motsätta sig dem. Förhandlingarna måste då betraktas som en mer eller mindre motvilligt gjord eftergift av ledningen och icke som ett erkännande av det för båda parterna fördelaktiga i ett dylikt förfaringssätt. Då tjänstemännens önskningsar om deltagande genom ombud i utredningar rörande löneförhållanden vunnit avseende, har en av grundförut-sättningarna för en ur personalens synpunkt tillfredsställande representation åsidosatts, nämligen rätten för personalen att själv utse sina ombud. Det borde dock vara en självklar sak och är också på alla andra områden av samhällslivet undantagslöst praxis, att innehavare av ett dylikt förtroendeuppdrag väljes av vederbörande part själv. Mot vad hittills åtgjorts för att tillmötesgå statspersonalens strävan i denna vitala fråga kan slutligen framställas den allmänna anmärkningen, att det i stort sett handlats från fall till fall utan bestämd princip och utan att personalen med säkerhet kunnat göra sig räkning på att bliva företrädd eller vetat, under vilken form detta eventuellt komme



att ske. Vad statens tjänstemän nu med full enighet och allt större iver åstunda är *en författningenligt grundad rätt att genom av dem själva valda ombud efter bestämda och betryggande regler få deltaga i behandlingen av alla frågor, som röra deras ställning såsom lön- och arbetstagare.*

Under hänvisning till förestående få Sveriges Statstjänstemannanämnd och Trafiktjänstemännens riksförbund — vilka båda organisationer tillsammans omfattar flertalet tjänstemän i mellangraderna och de högre lönegraderna — på det livligaste tillstyrka bifall till den av herr Lundqvist m. fl. i förevarande ämne väckta motionen.

Stockholm den 23 februari 1934.

För Sveriges Statstjänstemannanämnd:

CORNELIUS SJÖWALL.

*E. Norberg.*

För Trafiktjänstemännens Riksförbund:

R. MARKLAND.

*Arvid Linnäs.*

#### *Till Andra kammarens tredje tillfälliga utskott.*

I anledning av den till innevarande års riksdag av herr Lundqvist m. fl. avgivna motionen angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän får styrelsen för de centrala ämbetsverkens icke-ordinarie befattningshavares förening, representerande över femhundra icke-ordinarie tjänstemän inom den civila statsförvaltningen, härmed värdsamt anföra följande.

För statstjänstemännen har det bristande intresse, som av statsmakterna hittills visats frågan om en lagstadgad förhandlingsordning för statens tjänstemän, framstått såsom en uppenbar orättvisa i betraktande av att på ett flertal andra arbetsområden förhandlingsordning är en verklighet. Det kan icke förnekas, att statstjänstemännen med oro måste betrakta en utveckling, som genom deras lojalitet mot statsmakterna i denna fråga ställt dem i ett i förhållande till andra löntagare ogynnsammare läge särskilt i betraktande av den tendens mot allt lösligare anställningsförhållanden, som — enligt styrelsens förmenande till nackdel icke minst för statsförvaltningen som sådan — blivit allt mera vanlig. Under det de sociala tendenserna i övrigt sträva mot en större trygghet för statens medlemmar, hava för statstjänstemännen tendenserna gått i motsatt riktning. Tidigare kunde dessa räkna med erhållande av ordinarie tjänster med därav följande större trygghet, något som numera långt ifrån är fallet.

Det torde vara otvivelaktigt att samråd mellan statsmakterna och representerer för dessa tjänstemän skulle giva en större garanti för rättvisan och billigheten i av statsmakterna gent emot tjänstemännen meddelade bestämmelser. Belägg härför lämnas ju också av motionärerna i de citat från 1928 års lönenämnd och dess ordförande, som intagits i motionen.

Såsom motionärerna genom utdrag av socialstyrelsens betänkande den 16 december 1920 framhålla, är den nuvarande ordningen långt ifrån tillfredsställande, då framställningar i administrativ väg från tjänstemännen kunna av vederbörande myndigheter lämnas utan avseende.

I betraktande härav och på grund av den stora betydelse, som tjänstemännen tillmätta denna frågas lösning, får styrelsen för de centrala ämbetsverkens icke-ordinarie befattningshavares förening härmed värdsamt hemställa, att utskottet

mätte föreslå riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om erforderliga lagförslag i ärendet. Stockholm den 17 april 1934.

För styrelsen för de centrala ämbetsverkens icke-ordinarie befattningshavares förening:

SVEN SKOGH.

*Gustaf Ström.*

*Till Riksdagens Andra kammarens tredje tillfälliga utskott.*

Sedan riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott med skrivelse den 6 februari 1934 berett Svenska Järnvägsmannaförbundet tillfälle avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt, skrivelsen bifogad motion nr 374 angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän, får undertecknat förbunds styrelse anföra följande.

Såsom av motionens yrkande framgår hava motionärerna föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala sig för införandet av förhandlingsordning för statens tjänstemän samt att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville, därest erforderliga föreskrifter ej anses böra utfärdas i administrativ väg, för riksdagen framlägga erforderliga lagförslag i ärendet. Mot detta av motionärerna föreslagna yrkande hava vi ingen erinran att göra, så mycket mindre som frågan om förhandlingsordnings införande för statens tjänstemän under en följd av år varit föremål för ingående behandling inom vårt förbund och bl. a. föranlett att vi, med anledning av Kungl. Socialstyrelsens den 16 december 1920 avgivna betänkande med förslag till lag angående förhandlingsordning mellan staten och dess tjänstemän, gemensamt med elva andra statstjänareorganisationer den 30 augusti 1922 avgav yttrande över berörda lagförslag samt genom utkast till ett nytt sådant gav uttryck för vår uppfattning i den föreliggande frågan. I den nu föreliggande motionen synes motionärerna i anslutning till Socialstyrelsens förutberörda lagförslag utgå ifrån, att staten genom särskild lagstiftning skall tillförsäkra tjänstemännen rätten att med de olika verksmyndigheterna upptaga överläggningar rörande löne- och anställningsvillkoren, men att det slutliga avgörandet skall, såsom hittills, förbehållas de statliga myndigheterna. Utan att underskatta betydelsen av en sådan genom lag befästad rätt, anse vi oss dock böra påpeka, att för vårt vidkommande möjligheten till överläggningar med vederbörande järnvägsmyndigheter sedan flera år tillbaka förefunnits, och att det sålunda icke är på den punkten som vi finna de nuvarande förhållandena otillfredsställande. För vårt vidkommande måste frågan huru en uppkommen tvist skall få sin lösning sedan förhandlingar förts och parterna icke kunnat enas, tilldraga sig den största uppmärksamheten. I vårt förutberörda till Kungl. Maj:t avgivna yttrande med förslag till lag angående förhandling mellan staten såsom arbetsgivare och dess civila tjänstemän och arbetare ha vi närmare utformat reglerna för förhandlingsförfarandet och tvisternas avgörande. Sedan detta yttrande avgavs ha vi beträffande arbetarepersonalen vid statens järnvägar fått denna personals löne- och anställningsvillkor reglerade genom kollektivavtal med i avtalen stipulerade regler för eventuellt uppkomna tvisters handläggning och lösning. Vad i berörda hänseende mellan parterna överenskommits hava icke föranlett några friktioner utan fungerat på ett för båda parterna tillfredsställande sätt.

Med den för ordinarie tjänstemän gällande anställningsformen samt riks-

dagens behandling och avgörande av dessa tjänstemäns löne- och anställningsvillkor, torde för tjänstemännens vidkommande kollektivavtalsformen följaktligen för det närvarande icke kunna tillämpas. Så länge riksdagen icke uppdragit åt respektive verkmyndigheter eller annat av staten utsett organ att träffa avgörande om statstjänstemännens löne- och anställningsvillkor, torde det slutliga avgörandet av ifrågavarande villkor fortfarande komma att avgöras av Kungl. Maj:t och riksdagen. Vid sådant förhållande lär det bliva oundgängligt, att formerna för ordinarie och extra ordinarie tjänstemäns förhandlingssätt skilja sig från arbetarepersonalens.

Då den föreliggande motionen i sitt yrkande avser att det må ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra huruvida en förhandlingsordning kan på administrativ väg genomföras eller om lagförslag härom skall föreläggas riksdagen, få vi i anslutning till det anförda och under framhållande av att vi för vårt vidkommande i princip förorda bifall till motionens yrkande, slutligen påpeka att därest riksdagen skulle bifalla motionen det från utskottets och riksdagens sida jämväl bör erinras att vid uppgörandet av eventuellt förslag till förhandlingsordning, det må beredas representanter för tjänstemännen tillfälle att därvid delta.

Stockholm den 27 februari 1934.

För Sv. Järnvägsmanna-  
förbundets styrelse:

ALBERT FORSLUND

*Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.*

Med anledning av en remiss till undertecknad organisation för yttrande över en inom andra kammaren väckt motion (nr 374) av herr Lundqvist m. fl. angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän få vi anförda följande.

Den 30 augusti 1922 inlämnade de till Statstjänarnas Centralorganisation nu tillhörande förbunden jämte Svenska Järnvägsmannaförbundet till Kungl. Maj:t ett förslag till förhandlingsordning, vilket vi härmed bifoga såsom bilaga.<sup>1)</sup> Nämnda förslag överlämnades även till 1928 års lönekommitté.

Den förhandlingsordning som motionärerna nu föreslår torde i praktiken för närvarande tillämpas inom de flesta statsverk då det gäller överläggning mellan verkstyrelserna och organisationerna. Därest en dylik förhandling ännu icke kommit till stånd inom vissa statsverk få vi tillstyrka att förhandlingsordning enligt motionärernas förslag måtte för dem införas.

Principiellt vidhålla vi alltjämt att den förhandlingsordning som vi föreslagit, i enlighet med de grunder som framgå av bifogade bilaga, måtte av statsmakterna fastställas.

Stockholm den 26 februari 1934.

För Statstjänarnas Central-  
organisation:

G. MATTELIN  
ordförande.

*E. Klasén.*

<sup>1)</sup> Ej medtaget här.

*Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.*

Sedan undertecknade organisationer av kvinnliga befattningshavare i statens tjänst under hand lämnats tillfälle att till utskottets avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr Lundqvist m. fl. väckt motion nr 374 angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän, få vi härmed meddela, att vi finna det vara av stort intresse för statstjänstemännen, att en lagfäst förhandlingsordning mellan staten och dess tjänstemän kunde komma till stånd. Vi förutsätta härvid givetvis, att jämväl de kvinnliga tjänstemannaorganisationerna skola bliva vederbörligen representerade vid förhandlingarna.

Stockholm den 23 februari 1934.

för Föreningen Kvinnor i  
statens tjänst:

*Hedvig Dernby*

för Postgirokontorets  
kvinnliga personals  
förening:

*Barbro Liberg*

för Kvinnliga telegraf-  
personalens förening:

*Beda Cederborg*

för Kvinnliga post-  
föreningen:

*Elisabeth Daelander*

för Statsbanornas kvinn-  
liga tjänstemanna-  
förening:

*Maria Wallen*

för Telegrafverkets kvinn-  
liga kontorspersonals  
förening:

*Beda Cederborg*